

Міністерство освіти і науки України
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

*До 215-річчя Національного
юридичного університету
імені Ярослава Мудрого*

Кримінально-виконавче право

Підручник

За загальною редакцією
професора *Б. М. Головкіна*, професора *А. Х. Степанюка*

2-ге видання, перероблене і доповнене

Харків
«Право»
2019

УДК 343.8(075)
К82

*Рекомендовано до опублікування вченою радою
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
(протокол № 3 від 25 жовтня 2019 р.)*

Рецензенти:

- Т. А. Денисова* – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри кримінального права, процесу та криміналістики Інституту права імені Володимира Сташиса Класичного приватного університету, заслужений юрист України;
В. М. Дрьомін – доктор юридичних наук, професор, проректор з наукової роботи Національного університету «Одеська юридична академія»;
В. Я. Конопельський – доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри кримінального права та кримінології Одеського державного університету внутрішніх справ

Колектив авторів:

- К. А. Автухов* – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник: розд. 10; розд. 19 (у співавт. з І. С. Яковець);
І. Г. Богатирьов – доктор юридичних наук, професор: розд. 4 (§ 2 у співавт. з М. С. Пузирьовим);
О. В. Гальцова – кандидат юридичних наук: розд. 13 (у співавт. з Б. М. Головкіним);
Б. М. Головкін – доктор юридичних наук, професор: розд. 13 (у співавт. з О. В. Гальцовою);
О. Г. Колб – доктор юридичних наук, професор: розд. 9;
М. Ю. Кутепов – кандидат юридичних наук: розд. 16 (§ 3, 4);
О. В. Лисодед – кандидат юридичних наук, доцент: розділи 2, 3, 11; 16 (§ 1 у співавт. з К. С. Остапко; § 2);
К. С. Остапко – кандидат юридичних наук: розд. 16 (§ 1 у співавт. з О. В. Лисодедом);
М. С. Пузирьов – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник: розд. 4 (§ 2 у співавт. з І. Г. Богатирьовим);
М. В. Романов – кандидат юридичних наук, доцент: розділи 4 (§ 1), 5, 18;
А. Х. Степанюк – доктор юридичних наук, професор: вступ, розділи 1, 6, 14, 15, 17;
О. В. Таволжанський – кандидат юридичних наук, доцент: розд. 12 (у співавт. з О. В. Ткачовою);
О. В. Ткачова – кандидат юридичних наук, доцент: розд. 8; розд. 12 (у співавт. з О. В. Таволжанським);
І. С. Яковець – доктор юридичних наук, старший науковий співробітник: розд. 7; розд. 19 (у співавт. з К. А. Автуховим)

Кримінально-виконавче право : підручник / Б. М. Головкін, А. Х. Степанюк, К82 О. В. Лисодед та ін. ; за заг. ред. Б. М. Головкіна, А. Х. Степанюка. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Харків : Право, 2019. – 288 с.

ISBN 978-966-937-811-8

У підручнику викладено предмет, принципи та інститути кримінально-виконавчого права, засадничі положення державної політики у сфері виконання покарань і пробації, систему органів та установ виконання покарань, механізм захисту прав засуджених і осіб, взятих під варту, міжнародні стандарти поводження із засудженими, пробацію в Україні, а також виконання різних видів покарань, здійснення контролю й нагляду за поведінкою осіб, звільнених від відбування покарання.

Для здобувачів вищої юридичної освіти, наукових, науково-педагогічних та педагогічних працівників, працівників кримінально-виконавчої служби України.

УДК 343.8(075)

© Голіна В. В., Степанюк А. Х.,
Лисодед О. В. та ін., 2015

© Головкін Б. М., Степанюк А. Х.,
Лисодед О. В. та ін., переробка
і доповнення, 2019

© Видавництво «Право», 2019

ISBN 978-966-937-811-8

Вступ

Кримінально-виконавче право України – галузь права, яка регламентує порядок і умови виконання та відбування кримінальних покарань із метою захисту конституційних прав і законних інтересів особи, суспільства і держави шляхом створення умов для виправлення і ресоціалізації засуджених, запобігання рецидиву злочинів засудженими та їх вчиненню іншими особами, а також запобігання тортурам та нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню із засудженими.

Маючи самостійний предмет і метод правового регулювання правовідносин у сфері виконання і відбування покарань, кримінально-виконавче право тісно пов'язано з філософськими, суспільними, природознавчими, правовими та іншими науками.

Підручник «Кримінально-виконавче право» відповідає вимогам методичних рекомендацій щодо структури, змісту та обсягу підручників і навчальних посібників для закладів вищої освіти. Він складається із Загальної та Особливої частин, у яких всебічно розглядаються теоретичні та прикладні питання науки. У Загальній частині викладається понятійний апарат науки, визначаються: принципи виконання кримінальних покарань; правовий статус засуджених; гарантії захисту їхніх прав, законних інтересів та обов'язків; система органів і установ виконання покарань; нагляд і контроль за виконанням кримінальних покарань; участь громадськості у виправленні і ресоціалізації засуджених; міжнародні стандарти поводження із засудженими. Особлива частина кримінально-виконавчого права присвячена розгляду порядку й умов виконання та відбування кримінальних покарань, передбачених ст. 51 Кримінального кодексу України і призначених вироком суду; звільнення від відбування покарання; допомоги особам, які відбули покарання; здійснення контролю і нагляду за ними.

Мета навчального курсу – дати студентам науково обґрунтовані знання про цілі, принципи, стратегію, напрями політики у сфері виконання покарань і пробації, основні напрями діяльності органів і установ виконання покарань, правові та матеріально-предметні засоби кримінально-виконавчої діяльності. Крім того, прищепити студентам навички самостійного вирішення на основі вимог кримінально-виконавчого законодавства і практики його застосування складних питань процесу виправлення і ресоціалізації засуджених.

Перед студентами при вивченні дисципліни «Кримінально-виконавче право» стоять такі завдання:

– засвоїти на лекціях основні терміни і поняття науки кримінально-виконавчого права, уміти розкрити їх зміст і використовувати при вивченні певних тем курсу;

– закріпити на практичних заняттях за допомогою методичних матеріалів, законодавчих і підзаконних актів Міністерства юстиції України з питань виконання покарань шляхи і засоби їх вирішення;

– розвинути на практичних заняттях, при написанні рефератів, курсових робіт, наукових доповідей, при відвідуванні в організованому порядку установ виконання покарань уміння орієнтуватися у проблемах системи відбування покарань, що потребують удосконалення або реформування.

Підручник містить питання для самоконтролю, літературу, рекомендовану для поглибленого вивчення курсу.

Видання орієнтоване на активізацію самостійної творчої роботи студента, формування професійно значущих умінь, що повинно сприяти спеціалізації і професіоналізму фахівців.

ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

Розділ 1

Поняття кримінально-виконавчого права

§ 1. Політика у сфері виконання покарань

Політика у сфері виконання покарань визначає цілі, принципи, стратегію, напрями діяльності органів і установ виконання покарань, її основні форми й методи.

Як діяльність держави політика у сфері виконання покарань реалізується в різних формах і насамперед у законодавстві, що регулює діяльність органів і установ виконання покарань. Нині принципи цієї політики закріплені в Кримінально-виконавчому кодексі України (далі – КВК України), що був прийнятий 11 липня 2003 р. Верховною Радою України і набрав чинності 1 січня 2004 р. із доповненнями та змінами. Суб'єктами формування політики у сфері виконання покарань є Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Президент України. У структурі Міністерства юстиції України є управління пенітенціарних інспекцій, яке теж має своїм завданням формування державної політики у сфері виконання покарань. Реалізується політика у сфері виконання покарань у діяльності відповідних органів і установ. Так, згідно із Законом України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України» на Державну кримінально-виконавчу службу України покладається завдання щодо здійснення державної політики у сфері виконання кримінальних покарань. З 2016 р. за ст. 11 КВК України політику у сфері виконання кримінальних покарань та пробації реалізують як центральний орган виконавчої влади, так і його міжрегіональні управління з питань кримінальних покарань та пробації, основними завданнями яких є: 1) реалізація державної політики у сфері виконання кримінальних

покарань та пробації; 2) внесення пропозицій щодо забезпечення формування державної політики у сфері виконання кримінальних покарань та пробації. Безпосередньо політика у сфері виконання кримінальних покарань та пробації реалізується в діяльності установ виконання покарань та уповноважених органів з питань пробації.

■ § 2. Предмет і метод кримінально-виконавчого права

Кожна галузь права, у тому числі і кримінально-виконавче право, закріплює у своїх інститутах і нормах цілі, принципи, стратегію, напрями, основні засоби і методи політики держави в тій чи іншій сфері. Відповідно і кримінально-виконавче право закріплює у своїх нормах основні положення політики держави у сфері виконання покарань. Разом із тим кримінально-виконавче право не є пасивним реєстратором державної політики. Воно має свої власні непорушні базові положення, на які не може і не повинна впливати політика. Стверджувати так дозволяє закріплення у ст. 8 Конституції України принцип верховенства права.

Кримінально-виконавче право є сукупністю забезпечених силою державного примусу загальнообов'язкових норм, що регламентують діяльність установ виконання покарань та уповноважених органів із питань пробації, визначають порядок виконання та умови відбування покарань, регулюють правовідносини, що виникають у сфері виконання покарань і пробації.

Поняття кримінально-виконавчого права і кримінально-виконавчого законодавства не збігаються, хоча КВК України і є формою кримінально-виконавчого права, але не єдиною. Норми кримінально-виконавчого права містяться не тільки у кримінально-виконавчому законодавстві, а й в інших галузях законодавства, наприклад у законах про вибори, у пенсійному законодавстві тощо.

Кримінально-виконавче право є самостійною галуззю права, що характеризується власним предметом і методом правового регулювання, а також системою норм.

Предмет кримінально-виконавчого законодавства входить у предмет правового регулювання кримінально-виконавчого права як галузі права. Предметом регулювання кримінально-виконавчого права й законодавства насамперед є діяльність органів і установ виконання

покарань. Це впливає з п. 14 ст. 92 Конституції України. Крім того, ч. 1 ст. 1 КВК України уточнює: «Кримінально-виконавче законодавство України регламентує порядок і умови виконання та відбування кримінальних покарань».

У п. 14 ст. 92 Конституції України йдеться про діяльність органів і установ виконання покарань у цілому взагалі. Утім дослідження діяльності органів та установ виконання покарань показує, що здійснювана в них діяльність є далеко не однорідною. Так, наприклад, в установах виконання покарань здійснюються різні види діяльності, визначені цілями покарання, сформульованими в ч. 2 ст. 50 Кримінального кодексу України (далі – КК України), й обумовлені завданнями органів і установ виконання покарань. Це кримінально-виконавча діяльність, соціально-педагогічна діяльність, трудова діяльність засуджених, оперативно-розшукова діяльність і т. ін. В установах виконання покарань функціонують різні служби (служба нагляду і безпеки, служба охорони, соціально-психологічна служба, інтендантська служба, медична служба і т. ін.), що виконують свої специфічні завдання в різних напрямках діяльності.

Основним напрямом діяльності органів та установ виконання покарань, що надає їй якісно визначених характеристик, слід вважати кримінально-виконавчу діяльність, спрямовану на реалізацію кари як однієї з цілей покарання, визначених у ст. 50 КК України. Структурно-функціональний аналіз діяльності взагалі і кримінально-виконавчої діяльності зокрема дає змогу виділити в ній об'єкт, суб'єктів, учасників, мету, засоби, результат. Так, об'єктом кримінально-виконавчої діяльності є двоєдиний процес виконання-відбування покарання. Виконання покарань полягає в застосуванні до засуджених адміністрацією установ виконання покарань і уповноваженими органами з питань пробації державного примусу, тобто в процедурі обмеження їх прав та свобод, які є змістом покарань, визначених КК України. Наприклад, змістом позбавлення волі є ізоляція засудженого від суспільства, отже, забезпечення ізоляції осіб, позбавлених волі, і є змістом виконання цього покарання. Відбування покарання є забезпеченим державним примусом правовим станом засудженого, що настає після того, як обвинувальний вирок суду набрав законної сили, і полягає в підпорядкуванні поведінки засудженого обмеженням прав та свобод, передбачених у КК України відповідними покараннями. Відбування покарання можливе в межах кримінально-виконавчих правовідносин,

що виникають, з одного боку, між адміністрацією органів та установ виконання покарань і уповноваженими органами з питань пробації та засудженими – з іншого. Суб'єктом виконання покарання виступає адміністрація установ виконання покарань і персонал органу пробації. Суб'єктом відбування покарання є засуджений. Мета кримінально-виконавчої діяльності – кара. Засобами є правові (норми кримінально-виконавчого права) і матеріально-предметні засоби (будівлі місць позбавлення волі, захисні спорудження, система охорони, сигналізації і т. ін.). Учасники кримінально-виконавчої діяльності – це ті особи, що причетні до цього різновиду діяльності, мають контакти з адміністрацією і засудженими, однак не наділені повноваженнями реалізації кари, застосування примусових заходів. Кожен різновид діяльності, здійснюваної в органах і установах виконання покарання, має свій специфічний склад суб'єктів цієї діяльності й учасників. При цьому ті самі особи можуть бути суб'єктами в одному різновиді діяльності органів та установ виконання покарань і одночасно учасниками іншої. Наприклад, ст. 25 КВК України вказує на учасників соціально-педагогічної діяльності в такий спосіб: «Об'єднання громадян та засоби масової інформації, релігійні та благодійні організації, окремі особи в порядку, встановленому цим Кодексом і законами України, можуть надавати допомогу органам та установам виконання покарань у виправленні засуджених і проведенні соціально-виховної роботи».

Методом правового регулювання у кримінально-виконавчому праві є імперативний метод, тобто метод владного наказу, що означає регулювання кримінально-виконавчих правовідносин переважно за рахунок владних приписів на началах субординації, а це не залишає можливості для вибору варіантів поведінки суб'єктів виконання-відбування покарань, крім тих, які визначені або заборонені нормами кримінально-виконавчого права.

§ 3. Принципи кримінально-виконавчого права

Кримінально-виконавче право як галузь права характеризується тим, що його норми об'єднані в систему єдиними принципами. Слід звернути увагу на існуючі відмінності між принципами кримінально-виконавчого законодавства, сформульованими у ст. 5 КВК України,

й принципами кримінально-виконавчого права як галузі права. Так, за ст. 5 КВК України «кримінально-виконавче законодавство, виконання і відбування покарань ґрунтуються на принципах невідворотності виконання і відбування покарань, законності, справедливості, гуманізму, демократизму, рівності засуджених перед законом, поваги до прав і свобод людини, взаємної відповідальності держави і засудженого, диференціації та індивідуалізації виконання покарань, раціонального застосування примусових заходів і стимулювання правослухняної поведінки, поєднання покарання з виправним впливом, участі громадськості в передбачених законом випадках у діяльності органів і установ виконання покарань». На відміну від цього переліку принципами кримінально-виконавчого права є: справедливість, поважання прав людини, гуманізм, законність, невідворотність виконання покарання.

Принципи у кримінально-виконавчому праві є теоретично обґрунтованими основними положеннями, обумовленими об'єктивними закономірностями реалізації кари, що виражають сутність кримінально-виконавчої діяльності, спрямованої на здійснення правообмежень, властивих покаранням, незалежно від форм застосовуваних примусових заходів. На відміну від сформульованих у ст. 5 КВК України принципів кримінально-виконавчого законодавства принципи кримінально-виконавчого права (справедливість, поважання прав людини, гуманізм, законність, невідворотність виконання покарання) знаходять свій прояв у процесі виконання-відбування всіх без винятку покарань.

Принцип поважання прав людини в діяльності органів та установ виконання покарань необхідно характеризувати, виходячи з того, що в його основу покладено Загальну декларацію прав людини, інші міжнародно-правові акти як універсального, так і регіонального рівня, що проголошують права і основні свободи людини й громадянина, а також міжнародні стандарти поведіння із засудженими. Згідно із Засадами державної політики України в галузі прав людини права й свободи людини, їх гарантії мають визначати зміст і спрямованість діяльності органів держави, у тому числі й при виконанні покарань. Державна політика в галузі прав людини виходить із того, що неприпустимо звужувати та обмежувати існуючі права й основні свободи людини, проголошені Конституцією України, законами та підзаконними нормативними актами.

Додержання прав людини в діяльності органів та установ виконання покарань при застосуванні державного примусу повинно гарантувати суб'єктові відбування покарання захист від принижень,

жорстокого і нелюдського ставлення, забезпечувати засудженим безпечні умови тримання. Принцип поважання прав людини надає засудженим гарантовану можливість відстоювати свої права, звертаючись із пропозиціями, заявами та скаргами не тільки до адміністрації, а й до суду, до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, у відповідні міжнародні судові установи або органи міжнародних організацій, членом чи учасником яких є Україна.

Принцип справедливості в кримінально-виконавчому праві ґрунтується на тому, що залучення правових ідей, які містяться в Загальній декларації прав людини, у правових системах окремих держав передбачає необхідність розбудови кримінально-виконавчої системи та кримінально-виконавчого законодавства України на засадах справедливості. Виступаючи фундаментальним критерієм оцінки діяльності правоохоронних органів, справедливість посідає центральне місце в забезпеченні прав людини при здійсненні правообмежень, властивих покаранням. Оскільки застосування таких правообмежень істотно обмежує конституційні права й законні інтереси засудженого, справедливість реалізації кари, відбиваючи співвідношення діяння і відплати за нього, позначає відповідність між правами й обов'язками громадян, закріпленими в Конституції, і обмеженням правового статусу осіб, які зазнали покарання.

Діалектика справедливості проявляється в об'єктивних закономірностях виконання покарання, що обумовили невідворотність реалізації кари, сутність і каральну функцію кримінально-виконавчої діяльності. Входячи в систему принципів кримінально-виконавчого права, принцип справедливості відбиває сутність кримінально-виконавчої діяльності, приводить до єдиного знаменника зусилля правоохоронних органів з реалізації кримінальної відповідальності, є відображенням закономірності здійснення кари, виражаючи вимогу розмірності діяння і відплати за нього.

Принцип справедливості, втілений у діяльності установ виконання покарань і уповноважених органів з питань пробації, виступає способом існування кримінально-виконавчої діяльності, формою внутрішнього, об'єктивного, сутнісного, загального, необхідного, сталого, повторюваного зв'язку між структурними елементами кримінально-виконавчої діяльності. Категорія справедливості пов'язана з характеристикою процесів виконання-відбування покарання, аналізом структури кримінально-виконавчої діяльності. Вимоги, що висуваються до кримінально-виконавчої діяльності, повинні бути справедливими.

Справедливість у кримінально-виконавчому праві дозволяє не просто оцінити, як реалізується кара, але дає можливість побачити об'єктивно властиві кримінально-виконавчій діяльності риси і якості, що відбивають міру правообмежень, притаманних покаранню.

Принцип гуманізму стосовно засуджених, які відбувають покарання, ґрунтується на положенні ст. 3 Конституції України, де декларується, що в Україні людина, її життя й здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю. Своє втілення цей принцип одержує в першу чергу в нормах кримінально-виконавчого законодавства, що визначають правове становище засуджених. Ці норми покликані інкорпорувати уявлення про гуманізм як про людинолюбство, милосердя, любов до ближнього у правову систему, у діяльність органів та установ виконання покарань. У результаті такої інкорпорації розуміння гуманізму виконання покарання як кримінально-виконавчої діяльності, не позбавленої людяного ставлення до засудженого, одержує вищу юридичну силу, спираючись на авторитет закону.

Законність як принцип кримінально-виконавчого права, кримінально-виконавчого законодавства, діяльності органів та установ виконання покарань насамперед зафіксовано в п. 14 ст. 92 Конституції України, де сказано, що виключно законами України визначається діяльність органів і установ виконання покарань. Отже, тільки закон – акт Верховної Ради як єдиного органу законодавчої влади є джерелом нормативного регулювання діяльності установ виконання покарань і уповноважених органів з питань пробації. Адміністрації цих установ та персоналу пробації належить використовувати кримінально-виконавче законодавство як обов'язковий інструмент для здійснення кримінально-виконавчої діяльності. Ця діяльність повинна здійснюватися ними в режимі законності, обумовленому повним збігом розуміння законності як принципу кримінально-виконавчого права, кримінально-виконавчого законодавства й діяльності установ виконання покарань і уповноважених органів з питань пробації. Цей принцип ґрунтується на єдності розуміння, закріплення й застосування норм кримінально-виконавчого законодавства, на тому, що законність органічно пов'язана зі справедливістю й асоціюється з доцільністю кримінально-виконавчої діяльності. Підтримка режиму законності має виняткове значення при реалізації правообмежень, властивих покаранням, і необхідна як для вирішення завдань кримінально-виконавчого законодавства, так і для охорони прав та законних інтересів

засуджених. Відступ від закону в кримінально-виконавчій діяльності адміністрації органів та установ виконання покарань призводить до порушень. Кримінально-виконавчому законодавству належить не тільки проголосити права засуджених, а й гарантувати дотримання їхнього правового статусу шляхом покладання на адміністрацію органів і установ виконання покарань обов'язку із забезпечення законних прав та законних інтересів засуджених.

Принцип невідворотності виконання покарання є похідним від принципу невідворотності покарання та невідворотності кримінальної відповідальності. Принцип невідворотності покарання, що визначає послідовність стадій кримінальної відповідальності і виступає у кримінально-виконавчому праві вже як принцип невідворотності виконання покарання, установлює правила, за якими здійснюється кара, виконуючи роль механізму кримінально-виконавчої діяльності. Принцип невідворотності невіддільний від кримінально-виконавчої діяльності, безпосередньо наявний у ній, визначає її істотні риси. Невідворотність виконання покарання є підґрунтям практичної доцільної діяльності адміністрації органів та установ виконання покарань, принципом винятково кримінально-виконавчої діяльності, а не чимось зовнішнім стосовно неї.

§ 4. Наука і система курсу кримінально-виконавчого права

Наука кримінально-виконавчого права є тією галуззю знань, що ґрунтується на фундаментальних теоретичних розробках теорії виконання покарань, спрямованих на дослідження сутності кримінально-виконавчої діяльності, із заглибленням в об'єкт дослідження, характеристикою основного й другорядних напрямів діяльності установ виконання покарань і уповноважених органів з питань пробації. Кримінально-виконавче право як галузева наукова теорія є результатом проведених досліджень і відповідає необхідним для цього критеріям, а саме: а) має свій, якісно відокремлений власний предмет дослідження – це кримінально-виконавча діяльність; б) наявні публікації з кримінально-виконавчого права дають цілісне уявлення про сутність і зміст виконання покарань, розкривають закономірності реалізації кари, через що ці наукові розробки можуть бути інтерпретовані як розвинуте поняття сутності виконання покарання; в) дана

наука є відбиттям досягнутих знань про кримінально-виконавче право як галузь права і про діяльність органів та установ виконання покарань у специфічних правових категоріях і поняттях; г) правові категорії, що створюють специфічну логічну структуру кримінально-виконавчого права, певним чином уже скомпоновані; г) кримінально-виконавче право відбиває об'єктивний процес виконання-відбування покарання, його закономірності; д) зміст науки кримінально-виконавчого права вже об'єктивований у багатьох публікаціях.

Система курсу кримінально-виконавчого права зумовлена структурою КВК України, його поділом на Загальну та Особливу частини. Під системою курсу кримінально-виконавчого права розуміється послідовне викладення внутрішньо узгоджених між собою знань у сфері відбування кримінальних покарань.

У Загальній частині курсу кримінально-виконавчого права розглядаються теоретичні положення стосовно мети та завдання кримінально-виконавчого законодавства, правового статусу засуджених, установ виконання покарань і уповноважених органів з питань пробації, нагляду та контролю за виконанням кримінальних покарань, участі громадськості у виправленні і ресоціалізації засуджених та ін.

Особлива частина кримінально-виконавчого права розглядає порядок і умови виконання та відбування кримінальних покарань, працю засуджених до позбавлення волі, виховний вплив на засуджених до позбавлення волі, звільнення від відбування покарання, здійснення нагляду і контролю за поведінкою осіб, звільнених від відбування покарання.

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення політики у сфері виконання покарань.
2. Охарактеризуйте предмет регулювання і джерела кримінально-виконавчого права.
3. Визначте й охарактеризуйте принципи кримінально-виконавчого права.
4. Яким критерієм відповідає наука кримінально-виконавчого права?
5. Які теоретичні і прикладні питання розглядаються в Загальній і Особливій частинах кримінально-виконавчого права?